

**THE ISSUE OF REGULATING THE RIGHT TO FREEDOM
OF PEACEFUL ASSEMBLY UNDER THE CONDITIONS
OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW**

**ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ
МИРНИХ ЗІБРАНЬ В УМОВАХ ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Doroshenko N. O.

*Postgraduate Student at the Department
of International Law
Ivan Franko National University of Lviv,
Judge of the Rivne District
Administrative Court
Rivne, Ukraine*

Дорошенко Н. О.

*аспірант кафедри
міжнародного права
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
суддя Рівненського окружного
адміністративного суду
м. Рівне, Україна*

Майже 75 років тому Загальна декларація прав людини проголосила в статті 20 одну з фундаментальних свобод людини, яка покликана забезпечувати демократизацію суспільного життя: «Кожна людина має право на свободу мирних зборів та асоціацій» [1].

Розвиваючи положення Загальної декларації прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Європейська конвенція), в статті 11 закріпила на регіональному рівні право кожного на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, а також визначила, що здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [2].

В подальшому статтею 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року (далі – Пакт), визнано право на мирні збори та унормовано, що користування правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які накладаються відповідно до закону і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або населення або захисту прав та свобод інших осіб [3].

Чинні міжнародно-правові норми питання застосування обмеження цього права віднесли на розсуд національного законодавства, встановивши чіткі вимоги щодо умов допустимості такого обмеження.

Наведене свідчить про єдність та взаємозв'язок норм міжнародного права та національного законодавства стосовно регулювання права на мирні зібрання.

В умовах військової агресії російської федерації проти України питання проблематики ефективності міжнародного права звучать з новою силою, у зв'язку з чим слід зауважити, що міжнародне право «спрацьовує» там, де воно найчастіше застосовується, а саме – у національній правовій системі. Якщо положення договору, чи норма звичаєвого міжнародного права використовується при ухваленні рішення національним судом чи адміністративним органом, міжнародне право зберігає всю свою дієвість, яку тільки здатна продемонструвати національна судова система [4, с. 3].

Існуючі міжнародно-правові механізми (стаття 15 Європейської конвенції, стаття 4 Пакту) надають Договірним Державам, за виняткових обставин можливість обмеженого і контрольованого відступу від своїх зобов'язань із забезпечення певних прав і свобод, зокрема, під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом.

Конституція України в статті 39 закріпила право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування; а також встановила, що обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [5].

Зауважимо, що право на мирні зібрання ні міжнародно-правовими актами, ні Конституцією України (стаття 64) не віднесене до переліку прав і свобод, що не підлягають обмеженням в умовах воєнного стану.

Відповідно до пункту 8 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, заходи правового режиму воєнного стану,

зокрема, забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів [6].

Водночас статтею 19 цього Закону в умовах воєнного стану встановлено пряму заборону на зміну Конституції України; зміну Конституції Автономної Республіки Крим; проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування; проведення всеукраїнських та місцевих референдумів; проведення страйків, масових зібрань та акцій.

Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України введено в Україні воєнний стан та встановлено, зокрема, що на період його дії можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [7].

На виконання параграфу 3 статті 4 Пакту, 28 лютого 2022 року Україна відповідною нотифікацією поінформувала Генерального секретаря ООН та за його посередництвом інші держави-учасниці Пакту про Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану» та ухвалення Закону України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», а також надіслала роз'яснення щодо обсягу застосування відступу, в числі яких і право на мирні зібрання [8].

Системний аналіз наведених вище норм міжнародного і національного права дає підстави для висновку, що сам факт запровадження правового режиму воєнного стану не може слугувати достатньою правовою підставою для дискреції держави щодо обмеження права на мирні зібрання. Адже стаття 39 Конституції України, як норма прямої дії, не передбачає іншого порядку обмеження реалізації права на мирні зібрання, крім встановленого судом відповідно до закону. Вочевидь, що законодавець при формулюванні норм Закону «Про правовий режим воєнного стану» в контексті заборони (обмеження) права на мирні зібрання таких обставин не врахував, однак, виходячи з пріоритету норм Конституції України над нормами закону, вважаємо, що судовий порядок обмеження права на мирні зібрання підлягає застосуванню й в умовах воєнного стану.

Література:

1. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
4. Дженіс М., Кей Р., Бредлі Е. Європейське право у галузі прав людини. Джерела і практика застосування. Київ. АртЕк. 1997. С. 3.
5. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
7. Указ Президента України «Про введення воєнного стану» № 64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
8. UKRAINE: NOTIFICATION UNDER ARTICLE 4. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2022/CN.65.2022-Eng.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-36>

JUDICIAL PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN A LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В ПАРАДИГМІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Zagurskyy O. V.

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Law and Public Administration
Higher Education Institution
"King Danylo University"
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Загурський О. Б.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
та публічного управління
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Хоча права людини становлять основу верховенства права, вони не є тотожними законності та іноді навіть суперечать правильним законам, часто-густо порушуючи їх. Хоча права на соціальний захист є, права людини не є синонімом соціальної рівності. Перерозподіл є лише одним